

BUTLLETÍ
DELS
MUSEUS D'ART
DE
BARCELONA

JUNTA DE MUSEUS

J U N Y — 1932

JUNTA DE MUSEUS

PRESIDENTS D'HONOR

President del Govern
de la Generalitat de Catalunya
Alcalde President de l'Ajuntament

PRESIDENT EFECTIU

Josep Llimona i Bruguera
Representant de les entitats artístiques de Barcelona

VICE-PRESIDENTS

Bonaventura Gassol i Rovira
Conseller d'Instrucció Pública del Govern de la Generalitat de Catalunya

Pere Comas i Calvet
Tinent d'Alcalde
President de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament

TRESORER

Ernest Ventós i Casadevall
Tinent d'Alcalde

COMPTADOR

Josep Maria Serraclarà i Costa
Diputat de la Generalitat

VOCALS REPRESENTANTS DE L'AJUNTAMENT

Casimir Giralt i Bullich
Tinent d'Alcalde

Joaquim Xirau i Palau
Regidor-Sindic

Joaquim Pellicena i Camacho
Regidor

Joan Baptista Atcher
Vocal tècnic

Ricard Opisso i Sala
Vocal tècnic

VOCALS REPRESENTANTS DEL GOVERN DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Pere Corominas i Montanya
Diputat

Pere Comas i Calvet
Diputat

Jaume Bofill i Matas
Diputat

Teresa Amatller i Cros
Vocal tècnic

Joan Rebull i Torroja
Vocal tècnic

VOCALS REPRESENTANTS DE LES ENTITATS ARTÍSTIQUES

Comte de Güell
President de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi

Pere Mayoral i Parràcia
Director de l'Escola d'Arts i Oficis i Belles Arts

Dr. Antoni Rubió i Lluch
Representant de l'Institut d'Estudis Catalans

Alexandre Soler i March
Representant de les entitats artístiques de Barcelona

Lluís Masriera i Rosés
Representant de les entitats artístiques de Barcelona

Pere Casas i Abarca
Representant de les entitats artístiques de Barcelona

VOCAL HONORARI

Casles Pirozzini i Martí
Ex-Secretari de la Junta

DIRECCIÓ - SECRETARIA - ADMINISTRACIÓ

Joaquim Folch i Torres
Director General dels Museus d'Art

Joaquim Borralleras i Gras
Secretari de la Junta

Pere Bohigas i Tarragó
Administrador General dels Museus d'Art

HORARI DELS MUSEUS

MUSEU DE LA CIUTADELLA. — Arqueologia i Art Medieval i Modern. Parc de la Ciutadella.

MUSEU DE BELLES ARTS. — Art Contemporani. Palau de Belles Arts. Passeig de Pujades.

Durant el mes de juny, tots els dies, inclús els diumenges, de deu a una del matí i de tres a posta de sol, excepte els dilluns, destinats a festa del personal.

BUTLLETI DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA

Es publica cada mes.

REDACCIÓ: Museu de la Ciutadella, Plaça d'Armes del Parc de la Ciutadella. Telèfon 13868.

DIRECTOR: Joaquim Folch i Torres.
SECRETARI DE REDACCIÓ: P. Bohigas i Tarragó.

PREUS: Subscripció: 24 ptes. l'any. Número solt: 2 ptes. Número endarrerit: 3 ptes.

ADMINISTRACIÓ: I. G. Seix i Barral Germans, S. A. - Provença, 219 - Telèfon 71671.

El millor ambaixador.....

per al seu negoci

és un imprès de publicitat

sempre i quan en la seva confecció hagin presidit

l'enginy, el bon gust
i la perfecció tècnica

Per a disposar d'aquest col·lecció extraordinari,
que li obrirà totes les portes, només cal que avisi a

I. G. Seix i Barral Germans, S. A.

Provença, 219 : BARCELONA : Telèfon 71671

**Junta Municipal
d'Exposicions d'Art**

EXPOSICIÓ DE PRIMAVERA 1932

Saló de Montjuïc
Saló de Barcelona

PALAU NACIONAL

22 MAIG A 3 JULIOL

BUTLLETÍ DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA

PUBLICACIÓ DE LA JUNTA DE MUSEUS

EL MUSEU DE SANTA ÀGATA

En la sessió de la Junta de Museus de 6 de juliol de 1931, el Vocal regidor de la mateixa i Catedràtic de la nostra Universitat doctor Joaquim Xirau, va presentar la següent proposició:

«Una de les preocupacions més importants que sempre ha tingut la Junta de Museus és la d'ordenar els materials que existeixen en diferents llocs de la ciutat per a formar amb ells colleccions metòdiques i degudament classificades.

»Obeint a aquest propòsit ha procurat diferents vegades que els nombrosos objectes custodiats avui en l'antiga Capella de Santa Àgata sota el nom de *Museo Provincial de Antigüedades* s'articulessin amb altres del mateix gènere que la Junta posseeix i tinguessin, en conseqüència, una instal·lació més adequada.

»Com que el dit Museu, encara que en gran part està format per peces reunides per la nostra Acadèmia de Bones Lletres depèn oficialment de l'Estat, la Junta a l'any 1904, poc després de la seva constitució, va demanar al Govern que es traslladessin al Museu de la Ciutadella els materials acumulats en males condicions a Santa Àgata.

»En realitat es va oposar a la favorable resolució d'aquesta demanda l'informe del Cos d'Arxivers.

»La Junta l'any 1921 va repetir la petició, proposant a més la cessió d'una sèrie d'inscripcions amb les quals l'Estat podria formar un Museu Epigràfic.

»Aquesta segona petició fou informada favorablement pel Cos d'Arxivers i per l'Assessoria Jurídica del Ministeri, però no vingué resolució.

»En venir la Dictadura, es va revisar

aquest expedient i es va demanar nou informe als organismes esmentats, que no se sap per quina raó, el donaren en contra.

»Creu el Vocal que subscriu, que les circumstàncies actuals podrien facilitar el bon resultat d'aquest propòsit i que, per tant, és oportú repetir la petició i realitzar les gestions conseqüents.

»I a aquest efecte, proposa:

»I. Que es formulí novament al Govern la petició elevada l'any 1921 sobre el trasllat als Museus de la Junta de les peces que formen el Museu Provincial d'Antiguitats, en les mateixes condicions que aleshores es varen oferir.

»II. Que d'assolir-se, s'inviti a l'Acadèmia de Bones Lletres per a què el seu President passi a formar part de la Junta de Museus. — Joaquim Xirau.»

La Junta va acceptar aquesta proposició.

* * *

A la *Gaceta* del dia 6 de març del corrent es va publicar el Decret del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts de la República, que a continuació es transcriu:

«La sistematització de los fondos arqueológicos de los Museos Arqueológicos Provinciales es cada día de necesidad más perentoria, a fin de constituir Museos especializados, aspiración que es dable ir ensayando. Parece erróneo el principio de mantener separados, a veces dentro de una misma ciudad, objetos que, agrupados, constituirían material fácilmente aprovechable para los estudiosos.

En tan obvios postulados se basa la disposición presente, a virtud de la cual se procura dar forma al deseo de un considerable número de historiadores y arqueólogos.

Comiènzase la realización de la idea por Barcelona, aprovechando la propicia coyun-

tura de la proyectada reorganización de sus Museos regionales y locales, y se extenderá esta medida a las demás capitales cuando las circunstancias lo permitan.

Por tales razones, de acuerdo con el Consejo de Ministros y a propuesta del de Ins-

a contar de la publicación de este Decreto, enviarán al Ministerio su informe acerca de los medios conducentes al logro del proyecto, la Academia de la Historia, la Junta Facultativa del Cuerpo de Archiveros y el Comité Ejecutivo del Patronato para la Defen-

La Capella de Santa Agata, l'ús de la qual ha estat cedit per la República a la Junta de Museus de Barcelona

trucción Pública y Bellas Artes, vengo en decretar lo siguiente:

Artículo 1.º El Museo Arqueológico de Barcelona se convertirá en Museo Epigráfico.

Artículo 2.º Serán base del Museo Epigráfico cuantos monumentos de esta clase se guardan en el actual Museo.

Artículo 3.º En un plazo de quince días,

sa del Patrimonio Artístico. Los informes versarán sobre los fondos arqueológicos con que se ha de contar para la realización del proyecto, local o locales a propósito y principios que se han de tener presentes para la organización.

Artículo 4.º La Dirección General de Bellas Artes queda autorizada para aceptar

los objetos que se ofrezcan para el Museo Epigráfico; asimismo podrá conceder en depósito a Museos o entidades solventes objetos arqueológicos o artísticos que en la organización del Museo Epigráfico no tengan lugar adecuado.

Artículo 5.º Se invita a las entidades interesadas en la creación del Museo Epigráfico para que aporten medios coadyuvantes a este fin.

Dado en Madrid, a 3 de marzo de 1932.

El 16 de març va ésser tramès al senyor Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts el següent ofici:

«Excmo. Sr. — Enterado del Decreto de V. E. publicado en la *Gaceta* del día 6 del actual relativo a la transformación del Museo Provincial de Antigüedades en Museo Epigráfico, y teniendo en cuenta las razones y justificaciones expuestas en el preámbulo así como lo dispuesto en el artículo 5.º de dicha disposición, — En nombre y representación de la

Aspecte general del Museu de Santa Agata en son estat actual

— Niceto Alcalá-Zamora y Torres. — El Ministro de Instrucción Pública y Bellas Artes, Fernando de los Ríos Urruti.»

Els dies 3 i 4 de març els senyors President de la Generalitat, Alcalde de Barcelona, Conseller de Cultura de la Generalitat, President de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i President de la Junta de Museus, varen trametre telegrams d'agraïment per l'anterior Decret als senyors Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts i Director General de Belles Arts.

Uns dies després el President de la Junta de Museus va trametre oficis de gràcies a totes les autoritats que havien intervingut en la resolució de l'afer.

Junta de Museos, como Presidente de la misma, tengo la honra de comunicarle: — 1.º — Que la Junta de Museos se complace en felicitar a V. E. por la disposición dictada, que pone fin a un lamentable estado de cosas, poco acordado con el carácter que debe acompañar a las instituciones sostenidas por el Estado. — 2.º — Que se complace asimismo en expresar a V. E. su satisfacción y agradecimiento por coincidir la reforma decretada con el plan de metodización de nuestras colecciones artísticas y arqueológicas que esta Junta está llevando a la práctica, coordinándose así los esfuerzos de nuestra institución con los del Estado. — 3.º — Que la Junta acudirá a la invitación señalada en el Decreto, presentando

a la Direcció General de Belles Arts las iniciatives y ofertes que juzga oportunas para hacer fructíferas las consecuencias que del mismo se derivan. — Barcelona, 16 de marzo de 1932. — El Presidente: José Llimona. — El Director de los Museos: Joaquín Folch y Torres. — El Secretario de la Junta: Joaquín Borralleras.»

* * *

Atenent-se als articles quart i cinquè del Decret de 3 de març, publicat el dia 6, abans

sora de la primitiva Comisión Municipal de Museos, Bibliotecas y Exposiciones de Arte. Está formada por una delegación del Ayuntamiento, otra de la Generalidad y las del «Institut d'Estudis Catalans», Academia Catalana de Bellas Artes de San Jorge y Escuela de Bellas Artes, además de los delegados técnicos, votados por compromisarios representantes de todas las entidades artísticas y culturales de la ciudad.

Esta organización de la Junta responde al propósito de no sujetar a las renovaciones y

Un aspecte del que ha estat fins ara el Museu de Santa Agata

transcrit, la Junta de Museus adreça al Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts la següent comunicació:

«Excmo. Sr. — En nombre y representación de la Junta de Museos de Barcelona, como Presidente de la misma, visto el Decreto del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, publicado en la *Gaceta* de 6 de marzo del corriente y teniendo en cuenta la invitación que se hace en el artículo 5.º del mismo a las entidades interesadas, tengo el honor de presentar a V. E. el presente escrito con las ofertas y peticiones que contiene.

La Junta de Museos de Barcelona. — La Junta de Museos de Barcelona es una entidad autónoma con predominio absoluto de elementos técnicos fundada el año 1902, suce-

oscilaciones políticas de las corporaciones públicas, la organización y administración de los Museos de Arte.

Desde su fundación, la Junta de Museos se impuso una acción activa esencial, cual era la de evitar la dispersión del patrimonio artístico de Cataluña. Para ello luchó con la ausencia absoluta de leyes defensivas de las obras de arte, que, sin esta traba, podían ser fácilmente adquiridas y exportadas al extranjero. Organizó la famosa Exposición de Arte Antiguo, de 1907, que reveló a la historia del arte de España la existencia de una escuela artística regional y difundió el respeto y el amor a nuestras producciones de arte antiguo. Adquirió con los medios proporcionados por el Ayuntamiento y la Diputación, y más tarde por la

Mancomunidad y la Generalidad, todas aquellas obras de arte esenciales a la formación de una serie histórico-artística catalana. Salvó de la segura emigración y destrucción las pinturas murales románicas de las comarcas pirenaicas y constituyó con ellas y con la serie de pinturas sobre tabla y esculturas de la misma época, el primer Museo de arte románico español.

La Junta se permite aducir estos aspectos de la obra realizada, como garantía ante el Estado, al formular las peticiones que van en el presente escrito, y como demostración del contraste entre la pasividad de los organismos que durante el antiguo régimen tuvieron a su cargo el Museo Provincial de Antigüedades y el carácter activo de nuestra institución.

El Museo de Santa Águeda. — La creación de la Junta de Museos se debió al deseo de la ciudad de establecer sus Museos de Arte en consonancia con las necesidades creadas por la restauración cultural que entonces iniciaron las corporaciones públicas de Barcelona.

El Museo Provincial de Antigüedades no respondía a estas necesidades. Hállase instalado en la Capilla de Santa Águeda, anexo al edificio del antiguo Palacio de los Reyes de Aragón. Está formado por un fondo casual, piadosamente reunido por la Academia de Buenas Letras de Barcelona desde el año 1838 y por una serie, no muy numerosa, de adquisiciones efectuadas por la Comisión Provincial de Monumentos, entidad que se hizo cargo del Museo cuando éste quedó incluido en una organización general de los Museos de capital de provincia que dictó el Estado.

Al constituirse la Junta se intentó la fusión de las modestas colecciones locales (fondo inicial de nuestros Museos) con las del Museo Provincial de Santa Águeda. La gestión no obtuvo resultados prácticos en aquella ocasión ni en otra posterior. Los esfuerzos del Estado en dicho Museo y de la Junta de Museos de Barcelona en los suyos desarrolláronse, pues, paralelamente, pero con los distintos resultados que revela el presente estado de cosas.

El Museo Epigráfico. — El carácter de la fundación del Museo de Santa Águeda y el de las adquisiciones hechas por la Comisión de Monumentos, así como la naturaleza de los objetos en él reunidos, hacen que este Museo

sea, en realidad, un depósito pasivo de materias útiles al estudio de la historia del arte catalán de naturaleza exactamente igual a los que constituyen el núcleo principal de los Museos de Arqueología y de Arte Medioeval y Moderno que están a cargo de nuestra Junta. Se trata, pues, de dos núcleos de obras de arte que se completan, y así viene a reconocerlo el Decreto del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes que aparece en la *Gaceta* de 6 del corriente y en virtud del cual se convierte en Museo Epigráfico el citado Museo Provincial de Antigüedades.

Además, la constitución de un Museo Epigráfico que forme un *corpus* epigráfico de Cataluña, ha sido proyectado en ocasiones distintas por la Junta de Museos de Barcelona, pero no ha podido llevarlo a la realidad por razón de causas urgentes que embargaban su atención.

Instalación, vigilancia y conservación del Museo Epigráfico. — En virtud de lo que queda expuesto, la iniciativa del Ministerio de convertir en Museo Epigráfico especializado el Museo Provincial de Antigüedades merece el agradecimiento de la Junta de Museos de Barcelona, que se complace en hacer constar por ello su gratitud y satisfacción, y la impulsa a prestar al proyecto su colaboración en la forma siguiente:

1.º Considerando que la Capilla de Santa Águeda, por la naturaleza del local, por las condiciones de iluminación y, sobre todo, por tratarse de un monumento artístico e histórico de alto valor, no reúne las condiciones apropiadas a un Museo de Epigrafía, la Junta de Museos ofrece a V. E. locales dignos y adecuados de la planta baja del edificio central de la Ciudadela que actualmente ocupan nuestros Museos de Arte y Arqueología.

En este edificio, de acuerdo con el plan de instalación y metodización que se está realizando, quedará instalado nuestro Museo Arqueológico, pudiendo, la parte que se ofrece para el Museo Epigráfico, quedar con ingreso y circulación independiente de aquél.

2.º La Junta de Museos ofrece el sostenimiento del personal de vigilancia, limpieza y conservación del Museo Epigráfico, puesto que dada la extensión de los nuevos locales, el de que dispone el Museo Provincial de Antigüedades (un portero) no será suficiente.

3.º La Junta de Museos ofrece situar en calidad de depósito en el Museo Epigráfico todos los materiales de esta naturaleza que en la actualidad posee y adquirir, además, dentro de lo posible, a propuesta del Director del referido Museo Epigráfico, todas aquellas lápidas e inscripciones que tengan su origen histórico en Cataluña y cuyo desplazamiento sea aconsejable, así como la reproducción de todas aquellas obras que sean convenientes para llegar a la formación de un *corpus* metódico

serie epigráfica, sean entregados por el Estado en concepto de depósito a la Junta de Museos de Barcelona, para incluirlos en las colecciones correspondientes de sus Museos.

2.º Que sean asimismo entregados a la referida Junta de Museos, también en concepto de depósito del Estado, todos los materiales numismáticos del referido Museo Provincial de Antigüedades por razón de que en la definitiva reorganización y metodización de los Museos de Barcelona que actualmente se lleva

Un altre aspecte del que ha estat fins ara el Museu de Santa Agata

de epigrafía catalana antigua, medioeval y moderna, y

4.º La Junta ofrece realizar por su cuenta el traslado de todos los materiales del Museo Provincial de Antigüedades de Santa Agüeda, que deben constituir el Museo Epigráfico, a los nuevos locales ofrecidos.

Los materiales no afectos al Museo Epigráfico. — La similitud de naturaleza de los fondos del Museo Provincial de Antigüedades y de los Museos de nuestra Junta antes indicada, propone de por sí la unificación de los mismos en series histórico-metódicas. A dicho efecto la Junta de Museos de Barcelona solicita de V. E.:

1.º Que todos los materiales de época medioeval y moderna del Museo Provincial de Antigüedades no comprendidos dentro la

a la práctica, es la Junta de Museos la que tendrá a su cargo un Gabinete Numismático General.

3.º Que todos los materiales de la antigüedad, hasta el visigodo incluído, sean entregados por el Estado, en calidad de depósito del mismo, a la Junta de Museos de Barcelona, que los situará en calidad de tal en el Museo Arqueológico de la Ciudadela.

La Capilla de Santa Agüeda y el retablo de Jaime Huguet. — Una de las obras de arte medioeval que figura en la Capilla de Santa Agüeda y cuyo depósito la Junta de Museo solicita, es el retablo del maestro cuatrocentista catalán Jaime Huguet, pintado en 1464 por encargo del Condestable don Pedro de Portugal con destino a la misma Capilla y al mismo lugar en que se halla ac-

tualmente emplazado. Dados estos antecedentes el retablo de Huguet (que se halla en estado de conservación lamentable y que exige una inmediata restauración si se quiere evitar su ruina definitiva) puede considerarse como parte integrante de la Capilla de Santa Águeda, que, como se ha dicho, es un anexo del antiguo Palacio de los Reyes de Aragón. El respeto que merece este hecho aconseja la permanencia de esta magna obra en su lugar de origen y por esto la Junta de Museos, des-

formado por objetos de arte exclusivamente de la historia del arte catalán en la Edad Media (exentas la escultura y la pintura) que por su valor y carácter constituirían alrededor de la obra de Jaime Huguet, un ambiente apropiado. Tales son los tapices góticos y del renacimiento que habían pertenecido al Consejo de Ciento; los del siglo XVI, procedentes de la antigua Generalidad, el terno y frontal de San Jorge de la Capilla de esta Institución; las famosas piezas de arte textil que fueron

Un aspecte més del que ha estat fins ara el Museu de Santa Agata

pués de estudiar el problema que estos hechos plantean, ha formulado el proyecto que, en forma de solicitud, tiene el honor de presentar a V. E.:

1.º Que el retablo del Condestable, obra de Jaime Huguet, sito en la Capilla de Santa Águeda, sea entregado, en calidad de depósito del Estado, a la Junta de Museos de Barcelona.

2.º Que a los efectos del mantenimiento de la referida obra en su lugar de origen, el Estado conceda a la Junta de Museos el uso de la referida Capilla de Santa Águeda.

3.º La Junta de Museos se obliga a restaurar, en sus talleres especiales de restauración, el referido retablo; a cuidar de su conservación y vigilancia; y a establecer en la repetida Capilla de Santa Águeda un Museo

usadas por personajes de la historia de Cataluña, y la colección de orfebrería que hemos ido reuniendo en nuestro Museo.

Junto a la Capilla de Santa Águeda se está reconstruyendo actualmente la antigua casa-palacio de la familia Padellás, obra de fines del siglo XV, el uso de la cual será solicitado al Ayuntamiento de Barcelona, y que, comunicada con el Museo que en la Capilla se establecería, sería destinado a Museo de cerámica y vidriería, constituyendo, la unión de dichas edificaciones, y su proximidad con el Archivo de la Corona de Aragón y el convento de Santa Clara, un conjunto alrededor de la Plazuela del Rey, que se convertiría en jardín-museo de fragmentos arquitectónicos de la Edad Media.

Aportación económica a la realización de

Jaume Huguet. — El retaule del Conestable que presideix el Museu de Santa Agata des del lloc que d'origen ocupa en el presbiteri

lo solicitado. — La Junta de Museos se compromete a hacer por su cuenta el traslado de todos los objetos que le sean cedidos en depósito, así como de mantener la Capilla de Santa Agueda en las condiciones de conservación, vigilancia y calefacción necesarias, de acuerdo con el arquitecto encargado por el Estado de la conservación del edificio.

Espera esta Junta del alto criterio científico de V. E. que, estimando aceptables y convenientes estas ofertas y peticiones al plan

de sistematización de los fondos artísticos y arqueológicos de los Museos de España, que con el Decreto se inicia, tendrá el honor de verlos aceptados y concedidos por V. E.

Barcelona, 17 de marzo de 1932. — El Presidente de la Junta de Museos: José Llimona. — El Director de los Museos de Arte: Joaquín Folch y Torres. — El Secretario: Joaquín Borralleras.»

* * *

El dia 29 de març, el Director General de Belles Arts senyor Ricard Orueta es persona a Barcelona per tal d'examinar directament les questions que plantejava el compliment del Decret ministerial publicat el dia 6 del mateix mes.

El senyor Orueta va fer una detinguda visita al Museu de Santa Àgata; es va informar detalladament dels projectes de reorganització dels Museus de la nostra Junta i dels treballs d'instal·lació dels mateixos; va visitar tots els locals on es fa o es farà aquesta instal·lació; i, per últim, va examinar detingudament els locals de l'edifici de l'actual Museu de la Ciutadella que la Junta de Museus havia ofert per a estatge del nou Museu Epigràfic.

Varen acompanyar-lo en aquestes visites, els Consellers de Cultura i Governació de la Generalitat senyors Gassol i Terradelles, el President de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament i Vice-president de la Junta de Museus senyor Comas, i el President i Vocals de la Junta senyors Llimona, Masriera, i Soler i March, amb el Director dels Museus, el Secretari de la Junta i l'Administrador general dels mateixos, senyors Folch i Torres, Borralleres i Tarragó.

A la sessió de la Junta de Museus del dia 5 d'abril, el President senyor Llimona va donar compte de totes les gestions i comunicats que queden relacionats, acordant-se donar la conformitat a tot el realitzat.

* * *

El mateix dia 5 d'abril el senyor Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts va dirigir al senyor Director General de Belles Arts l'Ordre següent:

«En cumplimiento del Decreto de 3 de marzo del corriente año, relativo a la conversión del Museo Provincial de Antigüedades de Barcelona, sito en la Capilla de Santa Agueda, en Museo Epigráfico,

Vistos los informes presentados por las entidades que se indican en el artículo 3.º del referido Decreto,

Vistas las ofertas y peticiones que sobre la ejecución de dicho Decreto presenta la Junta de Museos de Barcelona,

Examinadas *in situ* por la Dirección General de Bellas Artes las condiciones de los lo-

cales ofrecidos para instalar el expresado Museo de Epigrafía y, asimismo, las de garantía y organización de los Museos artísticos y arqueológicos que están a cargo de la expresada Junta de Museos de Barcelona, en su relación con la posibilidad de depositar en los mismos los objetos que no queden incluidos entre los que deben constituir el Museo Epigráfico de Barcelona, a cargo de este Departamento,

El Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes ha dispuesto lo siguiente:

1.º Por la Dirección General de Bellas Artes se determinarán los ejemplares del actual Museo Provincial de Antigüedades de Barcelona que deben constituir el fondo básico del nuevo Museo Epigráfico.

2.º Serán aceptados por la propia Dirección General de Bellas Artes todos los materiales de carácter epigráfico que la Junta de Museos de Barcelona ofrece aportar en depósito al expresado Museo de Epigrafía.

3.º Se aceptarán por la Dirección General de Bellas Artes, mediante las actas de acuerdo y compromiso que se juzguen necesarias, los locales de la planta baja del edificio central de la Ciudadela de Barcelona destinados a Museo Arqueológico, que han sido ofrecidos por la Junta de Museos de dicha ciudad para instalar el Museo Epigráfico y considerados aptos por la Dirección General de Bellas Artes.

4.º La misma Dirección General de Bellas Artes aceptará la oferta de la Junta de Museos de Barcelona de costear los gastos de traslado de todos los materiales que deben constituir el nuevo Museo de Epigrafía desde la Capilla de Santa Agueda y del patio del Archivo de la Corona de Aragón, donde actualmente se hallan, a los locales anteriormente citados.

5.º Se aceptará por la Dirección General de Bellas Artes la oferta de la Junta de Museos de Barcelona de costear los gastos de instalación del Museo Epigráfico en los locales referidos.

6.º El personal que actualmente presta sus servicios en el Museo Provincial de Antigüedades pasará a prestarlos al Epigráfico, pero en el caso de que las necesidades de este último lo reclamasen, la Dirección General de Bellas Artes podrá aceptar los ofrecimientos que ha formulado la Junta de Museos de Barcelona respecto a la posible ampliación de los

servicios de vigilancia, limpieza y conservación del Museo Epigráfico.

7.º La Dirección General de Bellas Artes aceptará la oferta de la Junta de Museos de Barcelona relativa a la adquisición de los materiales epigráficos que sea posible para ingresarlos, en concepto de depósito, en el Museo Epigráfico y de completar, por medio de reproducciones, aquellos que se juzguen útiles para el complemento de las series de dicho Museo.

8.º En virtud de las facultades que el artículo 4.º del Decreto concede a la Dirección General de Bellas Artes, ésta entregará a la Junta de Museos de Barcelona, en calidad de depósito del Estado, todos los materiales del actual Museo Provincial de Antigüedades de Barcelona que no resulten destinados al nuevo Museo Epigráfico.

9.º La Dirección General de Bellas Artes efectuará el referido depósito mediante las condiciones que a continuación se exponen:

A) Los objetos depositados continuarán de plena propiedad del Estado, sin que este derecho pueda prescribir en ningún caso.

B) El depósito podrá cesar en cualquier momento por disposición de este Ministerio.

C) Los objetos depositados deberán exponerse al público, formando parte de las colecciones artísticas, históricas y arqueológicas que la Junta tiene instaladas en sus Museos, indicándose en los rótulos y en la catalogación de cada uno de ellos su condición de depósito del Estado, y

D) Concurriendo en uno de los objetos de este depósito, el retablo del pintor cuatrocentista catalán Jaime Huguet, la circunstancia de hallarse actualmente colocado en el mismo sitio de la Capilla de Santa Águeda para el cual fué pintado por encargo del Condestable don Pedro de Portugal, y entendiéndose que debe continuar en el mismo lugar de la Capilla de Santa Águeda, por respeto a estos hechos y para que la expresada obra conserve su ambiente más adecuado, será condición especial del depósito del mismo el que la Junta de Museos proceda a su restauración por medio de los elementos y asesoramientos técnicos de que dispone, y lo conserve en el indicado lugar de origen y en la forma que la propia Junta ofrece en su escrito de 17 de marzo último, cediéndose para ello a la repetida Junta de Museos de Barcelona el uso de la expresada

Capilla de Santa Águeda en las mismas condiciones fijadas para el depósito de los objetos no comprendidos en el nuevo Museo Epigráfico.»

La Direcció General de Belles Arts va donar trasllat d'aquesta ordre a la Junta de Museus.

El dia 16 d'abril, el senyor Director General de Belles Arts va trametre a la Junta de Museus la següent comunicació:

«En consonancia con lo que se dispone en la Orden del señor Ministro de Instrucción Pública y Bellas Artes comunicada el 5 de los corrientes y trasladada a la Junta de Museos de su digna presidencia en la propia fecha, la Dirección que suscribe acepta los locales de la planta baja del edificio central de la Ciudadela de esa ciudad que la expresada Junta ofreció para la instalación del nuevo Museo de Epigrafía del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes; la oferta igualmente formulada por esa Junta de sufragar por su cuenta los gastos que ocasione el traslado de los objetos epigráficos del Museo Provincial de Antigüedades, desde la Capilla de Santa Águeda y el patio del Archivo de la Corona de Aragón a los nuevos locales antes mencionados; la de abonar también a su cargo los que motive la instalación del citado Museo de Epigrafía; el depósito de los objetos epigráficos de la Junta de Museos que ésta desea aportar al repetido Museo de nueva creación; y por último los objetos de la propia naturaleza o reproducciones de ellos que en su día la Junta de Museos pueda aportar asimismo al expresado Museo.

Al propio tiempo ha dispuesto que sean entregados en depósito a esa Junta los objetos del Museo Provincial de Antigüedades que no resulten destinados al de Epigrafía y las llaves de la Capilla de Santa Águeda, con derecho al uso de ella, todo a tenor de las condiciones fijadas en la expresada Orden ministerial.

En consecuencia se servirá V. S. ponerse de acuerdo con el señor Director del hasta ahora Museo Provincial de Antigüedades, don José Pallejá, que pasará a encargarse del Museo de Epigrafía, para proceder a los indicados traslado e instalación.

Los objetos actualmente existentes en el que fué Museo Provincial de Antigüedades de

Taula central del retaule del Conestable, obra de Jaume Huguet, pintat amb destí a la Capella de Santa Agata, on es conserva i on seguirà conservat

Barcelona y que pasan a constituir el nuevo Museo de Epigrafía, vienen especificados en la relación-inventario que en cumplimiento de lo ordenado por esta Dirección habrá formulado el citado señor Director del Museo, la cual será exhibida a V. S. a los efectos de su entrada a los nuevos locales, debiendo por

ten con la iluminación necesaria para la cómoda lectura de sus inscripciones.

Por último, se servirá V. S. asimismo hacer entrega, en calidad de depósito, al señor Director del Museo de Epigrafía, de los objetos epigráficos de esa Junta que la misma ha ofrecido mediante acta de recibo que será suscrita

La porta del Museu de Santa Agata amb el rètol que anuncia la seva clausura amb motiu de la reorganització ordenada pel Ministre d'Instrucció Pública

tanto V. S. librar acta de recibo de los mismos en atención a que pasan a ser instalados en un edificio dependiente de esa Junta de Museos.

Atendiendo que el nuevo Museo Epigráfico debe estar instalado con la dignidad correspondiente a la calidad científica del mismo, se servirá esa Junta de Museos ordenar los trabajos de dicha instalación de manera que todos los objetos tengan la debida visualidad y cuen-

por el expresado señor Director en nombre del nuevo Museo.»

* * *

El dia 26 d'abril el President de la Junta de Museus, senyor Josep Llimona, acompanyat dels senyors Director General dels Museus d'Art, Secretari de la Junta, Administrador

General dels Museus i Conservador dels Museus de la Ciutadella, es va personar a la Capella de Santa Àgata, on fou rebut pel Director del «Museo Provincial de Antigüedades», senyor Josep Pallejà, i per tal d'anar complimentant les disposicions oficials anteriorment transcrites, el primer va rebre del segon les claus de la dita Capella i es possessionà de la mateixa, aixecant-se la següent acta:

«En Barcelona, a los veintiséis días de abril de mil novecientos treinta y dos y siendo las doce de su mañana: Personados en el despacho del Jefe del actual Museo Arqueológico Provincial de Barcelona, el que, por Orden de la Superioridad bajo la dirección del mismo Ilte. señor Jefe don José Pallejá Martí se convierte en el «Museo Epigráfico» que se instala en los locales de la planta baja del edificio central de la Ciudadela de esta ciudad, los Iltes. señores Presidente de la Junta de Museos de Barcelona don José Llimona Bruguera, acompañado del Director General de los mismos don Joaquín Folch y Torres y el Secretario de dicha Junta don Joaquín Borralleras Gras, y estando también presentes al acto don Pedro Cantarell Pujadas, Conserje de la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos, y demás señores abajo firmantes, dicho Jefe del Museo, en virtud de lo mandado en el Decreto de 3 de marzo último (*Gaceta* del día 6, págs. 1653 y 1654) de la Orden del Excmo. señor Ministro de Instrucción Pública y Bellas Artes y del oficio del Muy Ilte. señor Director General de Bellas Artes don Ricardo Orueta, del 16, ambos del mes actual, y demás superiores disposiciones: Hace personal entrega al indicado señor Presidente de la Junta de Museos de Barcelona don José Llimona y Bruguera de las llaves de la Capilla de Santa Águeda, con derecho al uso de ella, todo a tenor de las condiciones fijadas en las expresadas disposiciones. — Y para su constancia y demás efectos, hoy fecha *ut supra*, se extiende la presente por triplicado, esto es: un ejemplar que se remitirá a la Dirección General de Bellas Artes, otro que se entrega al reclamante de las llaves, señor Presidente de la Junta de Museos, y otro que queda en manos del Ilte. señor Jefe de este Centro oficial; y leídos los firman: El Presidente de la Junta de Museos, José Llimona. — El Director General de los Museos de Arte de Barcelona, Joaquín Folch

y Torres. — El Secretario de la Junta de Museos, Joaquín Borralleras. — El Administrador General de los Museos de Arte de Barcelona, Pedro Bohigas Tarragó. — El Conservador del Museo de la Ciudadela de Barcelona, Emilio Gandía. — El Conserje de la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos de Barcelona, Pedro Cantarell. — Y las firma y rabora con el sello de este Museo, el Jefe, José Pallejá.»

Han començat els treballs d'inventari que han de precedir als del trasllat dels objectes destinats a formar el Museu d'Epigrafia de l'Estat. Aquest trasllat començarà dintre de breu termini.

Han començat també els treballs d'habilitació i decoració dels locals de l'edifici de la Ciutadella, on ha de quedar instal·lat el nou Museu.

Una vegada estigui establert el dit Museu d'Epigrafia, es donarà als objectes que passen en dipòsit de la Junta de Museus, el destí que aquesta cregui convenient, d'acord amb les disposicions del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts.

JOAQUIM BORRALLERAS

Secretari de la Junta de Museus

EL QUE ERA I EL QUE SERÀ EL MUSEU DE SANTA ÀGATA

La informació que publiquem en el capçal d'aquest número, relativa a la transformació del Museu de Santa Àgata en Museu Epigràfic i el repartiment dels objectes no epigràfics del dit Museu entre els Museus d'Art i Arqueologia de Barcelona, dona una idea perfecta de tota la tramitació oficiosa i oficial d'aquest afer, la solució del qual ha vingut a resoldre una qüestió de gran importància per a la vida orgànica i metòdica dels Museus d'Art i d'Arqueologia de la ciutat de Barcelona.

La bona solució que ara celebrem, tantes vegades intentada, la devem a l'esperit comprensiu del senyor Ministre d'Instrucció Pública de la República i a la perfecta compenetració del senyor Director General de Belles Arts de Madrid amb els problemes museístics de Barcelona, que li ha permès apreciar l'obra de la Junta de Museus en el que valgui, i l'orientació per ella donada, en el moment actual, al pla de reinstal·lació i metodització dels Museus que ella té al seu càrrec.

En la visita que el senyor Ricard Orueta, Director General de Belles Arts, féu a la nostra ciutat, el passat mes de març, pogué veure plantejat d'una manera viva el problema i pogué examinar els edificis i grups d'obres que a cada un es destinen i les solucions que la Junta proposa; moltes de les quals (com la del Museu de les Arts Decoratives de Pedralbes, per exemple) estan ja gairebé en estat de realitat.

La Junta de Museus de Barcelona, de fet, ha merescut la confiança de les autoritats de la República, i aquesta confiança, filla de l'examen de l'obra feta per ella, i dels fonaments científics dels seus propòsits, és la que ha determinat que ens fos posat a les mans el nucli d'objectes d'art i d'arqueologia que l'Estat fins ara havia mantingut separat de les col·leccions públiques dels Museus de Barcelona, i instal·lat en condicions pèssimes per a la visualitat i conservació d'elles.

Resolta, doncs, la qüestió amb confiança i satisfacció de tots, anem ara a exposar-la ací per a informació dels ciutadans amics dels nostres Museus, que han d'apreciar-ne i celebrar-ne els avantatges.

Des de la primera meitat del segle XIX, l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona venia recollint les obres d'art i d'arqueologia que la crema dels convents de l'any 1835 primer, i altres circumstàncies més tard, li posaren a les mans. Era, doncs, una recopilació pietosa i meritòria, la que formà aquesta primera col·lecció, base del Museu de Santa Àgata.

Una disposició de l'Estat, a la segona meitat del segle XIX, organitzà aquests Museus pietosos que hi havia, el mateix que a Barcelona, en algunes altres capitals de «provincia», els dotà d'un Director tècnic, i els posà sota la cura de les «Comisiones Provinciales de Monumentos».

La Capella de Santa Àgata, que fou la Capella Reial del Palau dels Reis d'Aragó a Barcelona, pertanyent a l'Estat, fou posada a disposició de la Comissió Provincial de Monumentos de Barcelona, que hi instal·là el Museu, el qual anà augmentant a base d'una subvenció ridícula que l'Estat obligava a pagar a la Diputació. S'afegien a la col·lecció les troballes casals de les brigades municipals de la ciutat, les peces disperses dels convents i monestirs (com algunes de Sant Cugat del Vallès gestionades per l'Acadèmia o la Comis-

sió de Monuments); vingueren donatius, com el del famós mosaic romà dels Jocs de Circ, que el va donar l'arquitecte senyor Elies Rogent, i així, la Col·lecció de Santa Àgata, que de molts anys està immòbil, es va anar formant fins a ésser el que és: un recull fet de les coses que s'anaven a perdre, sense altre mètode que l'arreglega de tot el que bonament queia a les mans dels interessats en l'obra del Museu, que cren tan pocs com benemèrits.

Barcelona, en clausurar-se l'Exposició del 1888, tingué la sensació de què, aquell Museu de l'Estat, recopilador passiu de les antiguitats que casualment es feien trobadisses, era insuficient als anhels i a les necessitats culturals de la ciutat creixent. I l'Ajuntament, aprofitant locals que l'Exposició deixava, fundà la seva primera «Comisión de Museos, Bibliotecas y Exposiciones», que fou l'antecessora de l'actual Junta de Museus, que establí els Museus d'Art Modern, el de Reproduccions, el d'Arqueologia Antiga, a base del Llegat Martorell, el de Ciències Naturals, a base del mateix Llegat, i el de la Història.

En 1907, en intervenir el catalanisme polític en la vida pública local, l'Ajuntament i la Diputació, que venien a reconstruir la cultura catalana, posaven un especial interès en els Museus d'Art i d'Arqueologia, i cridant a totes les entitats posseïdores d'obres d'art, fundaren amb les col·leccions de la ciutat, les de la Diputació, les de l'Acadèmia de Belles Arts, les de l'Escola de Belles Arts, etc., un sol Museu, que posaren sota el govern de la Junta de Museus, institució autònoma mixta, composta de Regidors i Diputats i de Delegats de les entitats artístiques i culturals de Barcelona.

En unificar totes aquestes col·leccions disperses, s'intentà que l'Estat col·laborés a l'obra, aportant el Museu de Santa Àgata al nou Museu que per l'aportació de tots s'anava a fundar. L'Estat, atenint-se als informes del Cos d'Arxivers i Bibliotecaris, es va negar a aquesta obra de col·laboració comú, i un nucli important d'obres d'art, procedent com les altres d'un mateix fons comú, va restar fora del conjunt que s'establí i inutilitzat per a l'ingrés en les sèries metòdiques de tots els materials barcelonins, que, dins del que era aleshores possible, es varen establir.

Passaren els anys, i els Museus de la ciutat anaren creixent i el Museu de l'Estat restava

momificat en el recó gloriós de Santa Àgata; amuntegades les peces, i amb tots els inconvenients, alguns d'ells funestos per a les obres d'art, d'un servei de conservació i de neteja insuficients.

En acabar de constituir la Col·lecció d'Art Romànic que tants prestigis ha donat als Museus de Barcelona, la Junta de Museus va creure que potser l'Estat, en atenció als dits prestigis, voldria accedir a aportar la Col·lecció de Santa Àgata al gran conjunt d'obres d'art que s'anava formant al Parc de la Ciutadella, i que s'avindria a les proposicions que li eren fetes, d'aportar els dits objectes en dipòsit, tenint una delegació dins de la Junta. En aquesta segona petició, el Cos d'Arxivers i el d'Advocats de l'Estat informaren favorablement, però la resolució del Ministre no va arribar. En venir la Dictadura, es revisà l'afer, i els mateixos cossos que havien informat a favor, varen informar en contra.

Per fi, en venir la República, la cosa es va plantejar de nou, i la solució és un fet que ara tenim la satisfacció d'anunciar.

La solució donada és la següent:

L'Estat, reconeixent que ha de sumar-se a l'obra de metodització i especialització dels Museus d'Art i Arqueologia de Barcelona, que s'està portant a la pràctica, decideix metoditzar la Col·lecció de Santa Àgata i convertir aquell Museu, que fins ara es titulava «Museo Arqueológico Provincial» en Museu d'Epigrafia.

Tots els objectes que no siguin inscripcions, o aquells l'interès primordial dels quals no roman en la part epigràfica, seran posats a disposició de la Junta de Museus, en qualitat de dipòsit de l'Estat, i disposats per ella, dins les Col·leccions dels Museus d'Arqueologia o d'Història de l'art català, segons el seu pla de metodització.

Hi havia a Santa Àgata una obra d'art que mereixia atenció especial, que és el retaule del Conestable de Portugal, obra de Jaume Huguet, que fou expressament encomanat per a la Capella i conservat en ella fins els nostres dies, i a fi de què no fos tret d'aquell lloc, es decidí que la Junta de Museus venia obligada a conservar-l'hi, i que per a què ho fes així, l'Estat cedia l'ús de la Capella a la dita Junta.

És, doncs, a base del retaule del Conestable i de disposar de la Capella, que anem a

establir a Santa Àgata un nou Museu, el projecte del qual venim a exposar ací sumàriament.

* * *

La Capella de Santa Àgata és un preciós monument del nostre període gòtic. No tenim ací espai per a fer-ne la seva història, que serà escrita i publicada en son dia. Al fons d'aquesta Capella dels Reis d'Aragó, hi ha un retaule que és l'obra magna de Jaume Huguet. El senyor Pallegà, Director del Museu de Santa Àgata, trobà a l'arxiu de la Casa Reial d'Aragó, el document, i és per tal aquest retaule obra autenticada d'Huguet, encomanada a Huguet per Pere de Portugal i pintada per a ésser col·locada en el mateix lloc que ocupa.

És, doncs, tant com una obra d'art de les més belles de la nostra pintura quatrecentista, una relíquia preciosa de la nostra història nacional, i la Capella, alhora que joia arquitectònica i relíquia també, fa de reliquiari d'aquest retaule.

Per a fer-li honor, insuficient com és la Capella, i poc a posta per a la instal·lació de les nostres col·leccions pictòriques, hem cregut reunir, entorn del retaule d'Huguet, en primer lloc, totes aquelles obres d'art sumptuari català que tenen aquest doble caràcter d'obres d'art i de relíquia històrica. Per exemple, el frontal i el tern de Sant Jordi, els ornaments episcopals del bisbe Urgel, els tapissos gòtics i renaixement que procedents de la Casa de la Ciutat de Barcelona, hi han al Museu de la Ciutadella, i encara, completant l'aspecte sumptuós del conjunt que formarien aquests tapissos i peces culminants de l'art sumptuari català, la secció d'orfebreria catalana, amb la sèrie de creus i utensilis d'argent, esmalts, etc.

Voldríem que la Capella de Santa Àgata vingués a ésser a Barcelona una equivalència del Museu de Cluny a París, i a tal efecte hem sol·licitat de l'Ajuntament l'ús de l'edifici gòtic Palau de la família Padellàs, que des del carrer de Mercaders s'ha traslladat a la Plaça del Rei i és annex al Museu de Santa Àgata, per a instal·lar en ell les nostres col·leccions de ceràmica, que són importantíssimes, i les de vidres catalans, que en aquell ambient tindrien un marc molt apropiat a la seva bellesa i a la seva època.

Quantitat considerable de rajols catalans

procedents de les cases enderrocades amb motiu de l'obertura de la Via Laietana, que el Museu recollí a mesura del enderroc dels edificis, que ara són a la reserva, podrien recobrir els murs de les sales de la Casa Padellàs, constituint un marc apropiat a les peces de les vitrines, que s'obririen en el gruix dels murs: de tal manera que aquest Museu de Ceràmica i de Vidres annex a la Capella on hi haurà la Secció d'orfebreria, seria una instal·lació veritablement modèlica i digna de la valor de les col·leccions que contindria.

Destinada la col·lecció de ferros a engrossir la Col·lecció de Cau Ferrat de Sitges i la de Teixits a constituir un Museu especial històric del Teixit a Sant Cugat del Vallès, de les quals parlarem en els vinents números, totes les col·leccions d'art sumptuari català que avui posseïm, restarien instal·lades a Santa Àgata i en l'annex del Palau Padellàs, que constituïrien en el cor de la ciutat un dels més bells Museus d'Europa quant al quadre i al contingut.

Aquest projecte es portarà a realitat aviat. A canvi de l'ús de la Capella, la Junta de Museus ha cedit a l'Estat, lloc a la planta baixa del Museu de la Ciutadella, per a instal·lar el seu Museu Epigràfic, i un cop acabats els treballs d'arranjament dels dits locals, que es porten a cap amb gran activitat, començarà el trasllat dels objectes, que ha de deixar la bellíssima Capella, en situació d'esdevenir el Museu projectat, que ací hem descrit.

En el cor de la Barcelona medieval, doncs, es va a establir aquest Museu que esperem inaugurar pròximament, si, com desitgem, la petició de l'ús de la casa Padellàs al Municipi és un fet.

JOAQUIM FOLCH I TORRES
Director general dels Museus d'Art

JOSEP-MARIA TAMBURINI

Ha mort en la nostra ciutat el pintor Josep-Maria Tamburini, que a Barcelona nasqué el 4 de desembre de 1856. Alumne de l'Escola de Llotja, estudià tot seguit a París, a l'obra-dor de Bonnat; de París va passar a Roma, desitjós de conèixer els millors mestres de la terra d'on ell era originari. Nombrosíssimes són les seves teles de tema infantil o femení, a les quals s'hi tenen d'adjuntar les seves com-

posicions de caràcter històric o novelesc, entre altres *El comte d'Urgell presoner dels partidaris de Ferran d'Aragó* i *Don Quixot preparant el bàlsam de Fierabràs*. També va conrear el tema religiós: és el cas de les seves obres *La Verge de Maig*, *La Verge de Montserrat* (a Pedralbes) i, fins a cert punt, de *Rosa mística* i *La fugida a Egipte*, pintures aquestes dues

Josep-Maria Tamburini

últimes conservades al Museu d'Art Contemporani de Barcelona. I àdhuc la pintura iconogràfica, en el retrat, almenys, del poeta Vergader, amb destí a la Galeria de Catalans Il·lustres de l'Ajuntament de Barcelona. Obtingué, per les seves obres, medalla d'argent a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, segona medalla i premi extraordinari a l'Exposició també barcelonina de 1898 i premi a la Nacional de Madrid deu anys més tard. Havia estat, a Barcelona, Vocal de la Junta de Museus, Consiliari segon de l'Acadèmia de Belles Arts i professor de dibuix i pintura. Tamburini ha estat un pintor de rica matèria pictòrica i d'una distinció remarcable. Passant per damunt de la monotonia anecdòtica del model que en els seus darrers anys molt especialment es notava en les seves teles, cal analitzar l'estudi

J. M. Tamburini. — «Harmonies del bosc»
(Museu d'Art Contemporani, Barcelona)

mai per ell abandonat de les qualitats de les robes i de la matisació de la pell de les seves figures i reconèixer el constant daler d'estudi que palesen.

L'ESTAMPA CATALANA A LA BIBLIOTECA DELS MUSEUS

FRANCESC FONTANALS I ROVIROSA,
GRAVADOR DE TRADUCCIÓ

I

Es lamentava Puiggarí, a les darreries del segle passat, de l'oblit en què es tenia ací el nostre gravat i del menyspreu amb què era tractat més enllà de la frontera. Justificaven certament aquesta lamentació, d'una banda, la inexistència d'un mercat regulador, si així pot dir-se, del preu de les estampes entre nosaltres i, de l'altra, la fallida de les temptatives d'intercanvi d'exemplars duplicats que hom ha

assajat amb els departaments de gravats de l'estranger.

Eren, per això, molt comptats els col·leccionistes d'estampes. Els més il·lustres foren Valentí Carderera i Jerònim Faraudo, les col·leccions dels quals vingueren amb el temps a constituir respectivament la base del Departament de Gravats de la Biblioteca Nacional i del que forma part integrant de la Biblioteca dels nostres Museus d'Art.

D'aleshores ençà no ha canviat gaire l'estat de coses.

D'ací que, per la manca de l'organització comercial al·ludida, les estampes del nostre país, rarament cotitzades encara avui a les subhastes, són exemplars gairebé sense valoració determinada. No és, doncs, estrany que les més selectes, a judicar per les anotacions que es troben al revers d'algunes, fossin adquirides pels nostres col·leccionistes a preus talment irrisoris.

Provingué en bona part d'aquesta mateixa situació anòmla, que en el camp del gravat

es limitessin els tractadistes a repetir sempre els mateixos tòpics, ben a l'inrevés del que passa en les branques més importants de l'art i especialment en els dominis de l'arqueologia, on les noves aportacions són constants.

I mentrestant, restava en el clos del gravat català un cabal immens de materials sense

neguda dels nostres gravadors, que constitueix una part no menyspreable del patrimoni cultural de Catalunya, s'incorporarà definitivament a la tradició vivent del nostre art.

Pel que a nosaltres toca, estímem un deure donar a conèixer a poc a poc en aquestes planes els gravadors d'escola catalana, simultà-

Fig. 1. — «La matrona del caduceu». Primer assaig al burí que féu Fontanals, sota la direcció de Rafael Morghen. Florència, 1805

Mides: 239 × 201 mm.

explotar, que debades semblava invitar als nostres joves investigadors a emprendre una tasca reconstructiva, avui ja d'ajornament impossible, imitant l'exemple del que es fa actualment en altres països, on les publicacions relatives al gravat, com ja remarcàrem fa poc temps ací mateix, assoleixen un elevat percentatge en el moviment bibliogràfic general.

A to amb el ressorgir d'aquests dies històrics, si arriba a fer-se així, l'obra quasi desco-

niament amb els nostres dibuixants, en treballs monogràfics força compendiats, per tal de no ultrapassar els límits que imposa el BUTLLETÍ.

Aquests treballs, un cop traslladada la Biblioteca a una dependència del Palau Nacional de Montjuïc, seguint la trajectòria dels Museus, com a nascuda i crescuda que és al seu redós, es completaran amb l'organització d'exposicions, també de caràcter monogràfic, on s'exhibirà, degudament agrupada i adequa-

dament instal·lada, la totalitat de la producció que dels nostres gravadors posseïm.

* * *

Pot judicar-se de la importància que, per a la història de la nostra estampa, té la col·lecció que guarda el Departament de Gravats de la Biblioteca dels Museus, només que parant esment en la mera relació nominativa dels principals gravadors d'escola catalana que hi estan representats, nascuts alguns d'ells fora del casal patri. Malgrat la seva aridesa, heu-vos-la ací: Fra Francesc Domènech (en fac-símil); Francesc Via; Salvador Serdanya; Josep B. Villar; Josep Antoni Espinosa; Bruhon; Francesc Gazan; Vilaró; Maties Jener; Jaume Carreras; F. Clement; Raimond Olivet; Ventura Fornaguera; F. Nadal; Fra J. Relles; Ignasi Pons; Rafael Riera; Joan Minguet; Miquel Sorelló; Teresa i Agustí Sellent; Francesc, Antoni i Esteve Boix; Ignasi Valls; Domènec i Teresa Pauner; Pere Costa; Lomelin; Josep A. Martí; Antoni Sabater; Fra Francesc de Barcelona; Fra Josep de la Torredembarra; Fra Albert Burguny; Josep de la Marca; Francesc Tramullas; Defehrt; Francesc Jordan; Blai Ametller; Joan i Francesc Muntaner; Ventura Planella; Josep Coromina; G. Folo; J. Masferrer; Àngel Fatjó; Santiago Maria Folch; Antoni Casas; Camil. Joan, Pau i Ramon Alabern; Gotard Gronadona; Bernat Gallart; Joan i Domènec Estruch; Joan Amills; Jaume Ferrer; Joaquim Pi i Margall; E. Buxó; J. Serra; Joaquim Furnó; Antoni Roca; M. Sala; Bartomeu Maura; N. Brangulí, etc.

Resten fora de la precedent relació, els gravadors pertanyents a l'escola valenciana, diferenciada de la nostra per trets propis de singular relleu, i, en canvi, hi figuren, com és conseqüent, els gravadors de Mallorca, als quals, per haver-se format sota la influència directa de l'escola catalana, no era possible deixar d'allistar-los-hi.

De la mateixa relació també són exclosos, per tal de no allargar-la excessivament, els gravadors en fusta com Font, Bosch, Rovira, Guasp, Vallespir, Cantó, Noguera, Torner, Tauló, Samunta, Serra, Torres, etc.; els litògrafs, com Gironella, Farreras, Gual, Colubi, etc., malgrat comptar-se entre ells artistes eximis com Onofre Alsamora, Francesc X.

Fig. 2. — «Sant Francesc de Paula». Fragment d'una prova abans la lletra, segons Ribera. Treball premiat en el concurs celebrat al 1804 per l'Acadèmia de Sant Carles, de València

Mides de l'exemplar: 182 x 147 mm.

Parcerissa i Jaume Serra Gibert, i, finalment, el grup selecte dels aiguafortistes moderns, format en bona part pels que han seguit la petja de Fortuny, el més gran aiguafortista de terres hispàniques després de Ribera i Goya.

* * *

No creiem pas haver procedit amb lleugeresa en afirmar que la tasca d'investigació relativa al gravat català està gairebé tota per fer.

Llevat d'uns quants articles als diccionaris de Cean Bermúdez i el seu continuador, el comte de la Viñaza, i de les dades, molt sumàries, contingudes en el d'Elias de Molins i a la *Galeria Biográfica* d'Ossorio i Bernard, sols són d'esmentar alguns treballs de Puiggari, l'il·lustre precursor de la moderna crítica d'art a Catalunya, i una sèrie d'assaigs sobre els més notables gravadors catalans, publicats per Raimond Casellas a la «Pàgina Artística» de *La Veu de Catalunya*, que la mort de l'autor estroncà. També es troben algunes indicacions útils sobre el gravat antic català, destinat a la il·lustració del llibre, en les obres dels nostres bibliòfils, com Massó i Torrents, Miquel i Planas, Canivell, Toda, etc.

Quant al gravat popular, que ha estat estudiat més bé des del punt de vista folklòric que des de l'iconogràfic, ha tingut encara més

Fig. 3. — «Un sant en actitud d'adoració». Prova d'estat de la planxa preparada a l'aiguafort, on es transcriu una pintura original de Domenico Zampieri. París, 1803
Mides: 347 × 255 mm.

comptats investigadors. Ocupà el primer lloc entre aquests mossèn Josep Gudiol, treballador metòdic alhora que dotat d'insaciable curiositat.

Dol de constatar que els tractadistes estrangers es limiten a repetir les dades aportades pels autors esmentats, i un d'ells, Duplessis, historiador del gravat espanyol, no cita tan sols a Fontanals, el gravador de personalitat rellevant de qui passem a ocupar-nos.

* * *

El present estudi, que té quasi l'abast d'un acte de reparació, no pretén més que ésser la iniciació modesta dels susdits treballs de caràcter monogràfic, inspirada en el desig de propugnar l'enaltiment de la memòria de Francesc Fontanals, pintor i gravador català, tan injustament preterit que la seva obra no ha estat a penes estudiada, ni tan sols catalogada, ni potser, ço que és pitjor, salvada íntegrament.

Com a pintor, produí Fontanals molt poc i sense que arribés a sobresortir. Resten les seves pintures, entre les quals es compten algunes còpies, molt per dessota les seves estampes. No les esmentarem tan sols, puix que el nostre propòsit es redueix a l'examen de la seva producció com a aiguafortista-burinista, persuadits de què no és difícil de seleccionar-hi un valuós recull de peces selectes, reveladores d'una forta personalitat.

A l'època en què visqué Fontanals, en el camp del gravat, com en totes les manifestacions de la cultura catalana, ens topem amb la influència preponderant que exercí la Junta de Comerç de Catalunya, instauradora de l'ensenyament de l'art incisòria a l'Escola de Llotja, vingut per cert quan més aquest art llanguia.

El moviment de renovació que s'operà en totes les activitats del país durant la segona meitat del segle XVIII, gloriósament secundat a Catalunya per l'esmentada Junta, tingué en els dominis del gravat al burí, dit vulgarment clàssic, dos capdavanters insignes. L'un d'ells, Manuel Salvador Carmona, preclar deixeble de Dupuy, exercí a Madrid un vast guiatge des de l'Acadèmia de Sant Ferran, i l'altre, Pere Pasqual Moles, primer director de la nostra Escola de Belles Arts, aplegà ací al seu entorn un nombrós concurs de deixebles

que continuà dignament la tradició dels Via, Minguet i Sorelló.

No va ocórrer d'igual manera amb l'aiguafort, del qual pot ben dir-se que fins els temps moderns no ha tingut conreadors conscienciosos a Catalunya. Els comptats aiguafortistes del temps de Fontanals, comparats amb llurs coetanis estrangers, especialment els italians, resten a un pla molt inferior. Els qui més excel·liren, reduïen la tècnica de l'aiguafort, tal com havien fet els Tramullas, a la simple transcripció d'un disseny, sense sospitar tan sols l'abast creador dels recursos peculiars del procediment.

Pel que pertoca a l'artista, bé que resten les seves obres per a judicar-lo, és veritablement de doldre l'escassetat de les dades biogràfiques que han arribat fins a nosaltres, malgrat no remuntar-se la seva vida més enllà del llindar de l'època moderna.

Francesc Fontanals i Rovirosa, nascut a Vilanova i Geltrú, al 1777, cursà brillantment a l'Escola de les Nobles Arts els seus estudis de gravador, que perfeccionà després, durant el seu sojorn a Florència, en qualitat de pensionat per la Junta de Comerç, no pas per Ferran VII, com afirmen alguns autors.

Dels materials aplegats al nostre Departament de Gravats, es dedueix que, a més d'un viatge d'estudi a París, va fer també una llarga estada amb idèntica finalitat a Dijon, la qual, tot i no ésser a penes esmentada, assenyalava potser el període de la seva vida en què donà el màxim rendiment de les seves activitats.

La tongada dijonià deixaria una impressió profunda en el seu esperit, agullonat sens dubte pels abundosos elements d'estudi que oferia el museu de la ciutat, un dels més importants de França, i per la intensitat de la vida de relació que hi menava, segons deixa entreveure el lluit estol de persones cultes i distingides que s'agruparen al seu voltant com a deixebles. Una estampa patriòtica, signada per Fontanals, que reproduïm en un altre article, desvirtua la presumpció, fundada en el seu perllongat sojorn a la ciutat borgonyesa, d'ésser suspecte d'afrancesament.

Durant tota la seva vida lluità sense comptar amb l'ajut oficial. La Calcografia Nacional no afadigà els seus tòrculs amb cap de les seves planxes.

Els seus contemporanis també foren injustos envers ell, com ho demostra el fet de no

Fig. 4. — «Mater Christi». Transcripció d'una pintura de Mignard que dedicà Fontanals a la Junta de Comerç de Catalunya, com a deixeble de l'Escola de les Nobles Arts. Any 1802
Mides: 486 × 352 mm.

figurar la seva signatura en cap unitat de les grans sèries de la *Bíblia*, el *Quixot*, personatges espanyols il·lustres i altres de no menor importància, editades al seu temps.

A l'any 1827, tombada ja la cinquantena, morí Fontanals a la nostra ciutat. En ocórrer

a existent a l'Acadèmia de Sant Carles, de València; *La Magdalena*, com a guardada en el Museu de Dijon; l'*Apol al Parnàs* i una *Santa Caterina*. La primera de les esmentades estampes fou reproduïda en l'àlbum que publicà l'Associació Artístico-Arqueològica Bar-

Fig. 5. — «Santa Caterina». Traducció d'una composició pictòrica de Fr. Preciado, que dibuixà i gravà essent pensionat de la Junta de Comerç de Catalunya. Any 1804
Mides: 226 x 180 mm.

el seu traspàs, exercia el càrrec de sots-director de l'Escola de Dibuix de Llotja.

Afegeixi's, encara, que el record de l'artista i de la seva obra s'esvaeï totalment en la memòria de les gèneres que el succeïren.

* * *

De la seva obra gravada sols citen els tractadistes el *Cap de Sant Joan Baptista*, com

celonesa, amb ocasió de l'Exposició de gravat que celebrà ací l'any 1880, junt amb altres dels millors gravadors catalans com Francesc Tramullas, Boix i Ametller. Els gravats de Fontanals, que en nombre de tretze s'exhibiren en la dita Exposició, venien assenyalats amb els números del 324 al 336 del Catàleg.

Ultra la majoria de les seves estampes, entre les quals figuren bastants duplicats, pos-

Fig. 6. — «La Magdalena penedida». Dibuix de transcripció, original de Fontanals, d'una pintura de Rustico. Florència, 1807

Mides: 320 x 435 mm.

seeix la Biblioteca dels Museus diverses planxes d'aram gravades per Fontanals i llurs proves coetànies i, a més, altres proves d'estat i abans la lletra, enriquides amb notes autògrafes al marge, del mateix gravador, sumament útils per a determinar el procés de la seva producció.

És sabut que aquestes proves, que obté el gravador per tal de determinar els avenços del seu treball damunt la planxa, solen cotitzar-se a preus molt alts per llur autenticitat innegable, extrema raritat i sobretot per ésser, atès l'estat virginal de la planxa, la flor del tiratge.

Incorporat a la seva obra, com a complement de debò inapreciable, hi ha també a la nostra col·lecció uns quants aiguaforts i algun gravat al burí dels *amateurs* que a Dijon treballaren sota la seva direcció, on es reflecteixen els dots nadius de Fontanals, no desnaturalitzats per influències d'escola, amb més intensitat potser que en les seves pròpies estampes.

Quasi tots els gravats de la nostra col·lecció,

així els que signa Fontanals com els dels seus deixebles, l'hi havien pertangut. Això explica que la majoria d'ells es trobin en bon estat de conservació, mentre que bona part dels exemplars antics aplegats pels nostres col·leccionistes, solen estar maculats o tenir els marges retallats o doblegats, per haver estat encabits en marcs curts de mida.

* * *

Reproduïm en aquestes planes, a fi de documentar gràficament el present treball, algunes de les bones estampes de Fontanals, dedicant a cada una d'elles uns breus mots de comentari. Únicament deixem de fer-ho amb les que intitulà *El cap de Sant Joan Baptista*, per haver-se publicat, com hem dit abans, en un dels àlbums editats per l'Associació Artística-Arqueològica Barcelonesa, i *Apol al Parnàs*, per no figurar en les nostres col·leccions.

La figura allegòrica que, per l'atribut que sosté amb la dreta, anomenarem *La matrona del caduceu* (fig. 1), és una prova abans la

lletra de la primera planxa que obrí Fontanals, dirigit personalment per Rafael Morghen, el millor burinista del seu temps.

En aquesta planxa no tanca la figura de la matrona, tal com era llavors habitual, amb trets massissos, ni construeix la draperia amb talles revingudes de plumbosa feixuguesa. Les primeres talles, poc profundes i d'una perfecta regularitat, completades per contratalles més o menys espesseïdes, per tal de donar qualitat als negres, l'hi són suficients per a evitar l'impressió de duresa, inherent als treballs al burí, sense haver de recórrer a penes a l'endegament penible d'entretalles i línies de punts.

Hom pensa involuntàriament, davant aquesta peça allegòrica, amb l'*esmerado ahinco* de què ens parla Puiggarí, en referir-se a l'excel·lència del seu treball com a burinista.

No cal dir que constitueix un document de singular significació per a l'estudi de la formació tècnica de Fontanals.

El *Sant Francesc de Paula* (fig. 2) és un fragment d'una prova d'estat, malauradament profanada per l'afegidura manuscrita de la llegenda.

Fou un gran encert de Fontanals, que delata sens dubte la plena maduresa de la seva personalitat com a gravador, escollir aquesta pintura de Ribera, del més sa realisme, com a model per a transcriure, en lloc de seguir el camí més fressat de recórrer a les grans composicions pretensioses.

La planxa d'aram corresponent a aquesta estampa, que posseïm, és una veritable peça de museu.

La fidelitat íntima d'interpretació de sant Francesc, l'auster fundador, segons la concepció del gran pintor setabenc, col·loca a Fontanals al nivell dels bons gravadors de traducció. Sempre voluble, però, no perseverà en el camí emprès.

Palesa la magnífica prova d'estat que representa la figura d'*Un sant en actitud d'adoració* (fig. 3) la bellesa de les preparacions a l'aiguafort, a les quals no donaven aleshores cap importància com a composició isolada, essent així que en el *finissage*, o sigui, en reprendre la planxa al burí, que l'entenebria uniformement, era quan les malmetien.

Aquestes proves que treien els gravadors

Fig. 7. — «La Magdalena penedida». Prova d'estat de la planxa preparada a l'aiguafort
Mides: 310 x 425 mm.

després de les dites preparacions, tenen quasi la vivacitat d'un esbós i determinen els moments veritablement creadors. Val a dir que l'eclecticisme de l'escola bolonyesa, de la qual Domenico Zampieri, autor de la composició, fou representant il·lustre, s'adaptava bé al seu temperament, decantat sempre a la recerca de nous models.

En la prova que reproduïm es conserva viva la tradició tècnica de l'escola francesa

Pot figurar Fontanals molt dignament, per aquesta sola estampa, entre els millors gravadors de Mignard, malgrat no el citin tan sols els biògrafs d'aquest, que esmenten, en canvi, elogiosament, altres intèrprets de mèrit igual, sinó inferior.

Santa Caterina (fig. 5) és una estampa clara, de bella factura cursiva. Els marges immaculats de la que posseïm acaben d'augmentar la seva valor.

Fig. 8. — «La Magdalena penedida». Prova definitiva
Mides: 310 x 425 mm.

del segle XVIII, poc temps abans sobtadament esfondrada.

No posseïm la prova amb la lletra d'aquesta planxa, de mèrit inferior, sens dubte, a la d'estat.

És una noble estampa de la millor tradició, mestriolment dibuixada, *Mater Christi* (fig. 4). Remarquem, tot passant, que gràcies al Diví Infant, va estar representada arreu i sempre la puerícia en el món del gravat.

Ametller, que compta en la seva obra un bell seguit de figures femenines, no hauria transcrit millor la gràcia i suavitat de la pintura original.

Representa una damisella, fina de perfil, elegantment agençada i molt vistosa, la qual ve a ésser com una mística flor de virginal puresa fent eclosió en el marc d'una societat galant.

Constitueix una prova remarcable aquest gravat del que podia haver fet Fontanals, que vivia en una època de transició, si s'hagués afanquit a temps dels prejudicis de l'escola morgheniana, amb la qual en el fons estigué sempre en desacord.

Al dibuix original del propi Fontanals, d'extremada correcció, que transcriu la composició pictòrica de Rustico *La Magdalena*

penedida (fig. 6), és aplicable la dita dibuix de gravador, que hom usava per tal de ponderar aquella qualitat. Més que en la teatral *Magdalena*, de Boix, ressalta en aquest disseny que la pecadora per amor ha acomplert ja del tot el drama de la seva existència terrena.

La prova d'estat obtinguda de la planxa tractada a l'aiguafort (fig. 7), a l'ensens que ens revela la vigoria del talent artístic de Fontanals, ajuda a comprendre el moment més important en la gènesi de la transcripció.

A la prova definitiva (fig. 8), en canvi, estimable per la seva discreció, l'excessiva uniformitat de factura que li dóna el burí, la perjudica. En contemplar-la, després d'haver examinat la d'estat, hom rep la sensació d'una obra deficientment resolta.

* * *

En termes de major brevetat encara, prosseguir en el vinent article l'examen d'altres estampes selectes de l'oblidat artista vilanoví, que completarem amb una nota descriptiva de la resta que en posseïm. Això ens permetrà d'ocupar-nos amb major detenció de la tècnica que emprà, i alhora de determinar més concretament la naturalesa de la influència que exercí sobre el nucli predilecte de deixebles, abans reiteradament esmentat.

ESTEVE CLADELLAS
Bibliotecari dels Museus d'Art

PINTURES DEL «MUSEO NACIONAL DE ARTE MODERNO», AL MUSEU D'ART CONTEMPORANI

El Patronat del *Museo Nacional de Arte Moderno*, prengué l'acord de realitzar una re-installació del dit Museu i, amb tal motiu, fer una tria de les obres d'art de la seva col·lecció i amb el sobrant servir les demandes que li eren fetes pels diferents museus d'altres ciutats d'Espanya.

Al nostre Museu d'Art Contemporani ens ha arribat també una col·lecció d'obres pictòriques procedents del *Museo Nacional de Arte Moderno*, de Madrid, i que aquest ha cedit en qualitat de dipòsit. Bona part d'aquestes obres tenen per a nosaltres un gran interès, car són d'autors catalans i vénen a reforçar el nostre Museu d'Art Contemporani, encara que ja de tots ells en teníem bona representació.

Heus ací les obres arribades:

De Modest Urgell (1839-1920): *El toc d'oració*. És una obra excel·lent dels primers temps del mestre paisatgista, amb influències encara de Martí i Alsina. És d'aquell temps que, vingut de París, on tingué gran amistat amb Courbet, era envaït per aquell sentiment romàntic literari que mantingué tota sa vida amb els temes dels seus paisatges sentimentals d'hora baixa, sense apartar-se per això, pictòricament, de la seva tècnica naturalista i d'aquella escola catalana dels Rigalt i Martí i Alsina.

L'obra és pintada a l'oli i mideix 1'80 × 1'05 metres, amb marc de fusta daurat.

Una altra obra és de Ricard Urgell (1873-1924). Aquest excel·lent artista, mort a la plenitud del seu mestratge artístic, fou deixeble del seu pare i d'Antoni Caba. Es dedicà primer al paisatge i després a la figura, especialment a la plasmació dels interiors teatrals en el moment de l'espectacle, copsant amb gran certesa de visió el moviment i la llum artificial. Sentia, com ningú, el problema de la descomposició de la llum, amb gran vigor tècnic i harmonia de colors. El nostre Museu d'Art Contemporani posseeix un bon nombre d'obres de Ricard Urgell, i sens dubte les millors.

L'obra s'anomena *El teatre*; mideix 0'95 × 0'88 metres i s'assembla molt a *Els ballets russos al Liceu*, propietat del Museu d'Art Contemporani.

De l'eminent paisatgista català, mort fa poc, Enric Galwey (1865-1931), hi ha un magnífic paisatge que mideix 1'00 × 0'80 metres.

Malgrat la magnífica col·lecció que de Galwey posseeix el nostre Museu, la nova aportació té força interès. És de la segona època: la dels grans núvols grassos i de verds frescos; s'assembla un xic a un altre de la nostra col·lecció (núm. 3) que es titula *Després de la tempesta*.

Una altra obra per a nosaltres interessant

ens envia el Museu, i és del gran dibuixant i pintor J. Ll. Pellicer (1842-1901). El nostre Pellicer, en ocasió de fer els seus estudis a Roma, des de 1865 al 1867, traduí la cèlebre frase irònica de Garibaldi: *Zitto silenzio che passa la ronda*, en un magnífic quadre a l'oli, que féu sensació en aquella data per la manera enèrgica de la pintura. L'Estat va quedar-se el quadre en una Exposició.

Al Museu d'Art Contemporani figura un

De Baldomer Galofre (1845-1902), hi ha una obra de paisatge dels voltants de Roma, de verds brillants i frescos. A primera impressió, té tot l'aire d'una aquarella; mideix $0'69 \times 0'52$ metres, amb marc daurat de fusta.

Del pintor portuguès Roc Gameiro és una aquarella retolada *Rio dos masos*. Mideix $0'54 \times 0'38$, i amb *passe-partout* $0'76 \times 0'60$ metres, i té marc de caoba.

J. Ll. Pellicer. — « *Zitto silenzio che passa la ronda* »

sol quadre de Pellicer anomenat *L'enterrament d'un pobre*. El que ara ingressa mideix $1'78 \times 1'05$ metres, amb marc de fusta daurat.

Del pintor Joan Cardona hi ha en el dipòsit *Una gitana*. És una pintura a l'oli que mideix $1'00 \times 0'80$ metres. El nostre Museu posseeix ja una altra obra de Cardona.

Del pintor J. Martí Garcés és un interior que mideix $0'81 \times 0'65$ metres, amb marc daurat i negre. D'aquest pintor no tenia el nostre Museu d'Art Contemporani, fins ara fa poc, cap obra; la primera va adquirir-se a l'Exposició Internacional de 1929, i és un interior isabelí. L'obra que ens envia el Museu de Madrid és l'interior d'una biblioteca on hi ha una figura femenina llegint.

D'un altre pintor portuguès, que signa Raquel, és una aquarella amb figures, d'excellent dibuix, com per a un treball d'il·lustració; és una escena de platja, mentre es fan putxinellis. Mideix l'aquarella $0'56 \times 0'38$, i amb *passe-partout* $0'75 \times 0'57$ metres.

Del pintor francès Jules Adler és una tela a l'oli que mideix $0'60 \times 0'50$ metres, amb marc daurat. Es titula el quadre *Le port de Boulogne-sur-Mer*.

Del pintor valencià Ferrer Sicard és una visió del port de València; mideix $0'80 \times 0'65$ metres.

Del lloat pintor Josep Benlliure, ens envien un quadre que regalà l'autor a l'Estat i que anomena *La vident*. És una obra probablement dels temps que pintà els seus quadres d'assump-

Modest Urgell. — «El toc d'oració»

C. Häes. — «Marina»

tes misteriosos, com *El sàbat*, que mideix 1'45 × 1'35 metres, amb marc de fusta negre, daurat.

Finalment, s'inclouen al nostre dipòsit una sèrie d'estudis de marines i paisatges, del notable pintor Carles Häes. Aquest pintor, nascut a Brusselles en 1829 i mort a Madrid en 1898, visqué a Espanya molts anys. Fou mestre de Morera i Galícia, Aurelià de Beruete i Casimir

2. Tres apunts de paisatge, a l'oli, vistes d'Espanya i França, que mideixen 0'44 × 0'33, 0'61 × 0'39 i 0'40 × 0'33 metres.

3. Quatre petits apunts de paisatge de diverses regions, que mideixen 0'43 × 0'32, 0'49 × 0'30, 0'41 × 0'32 i 0'39 × 0'27 metres.

Ferrer Sicard. — «Visió del port de València»

Sainz. En morir, el *Museo de Arte Moderno*, de Madrid, li dedicà una sala (1900), que és un testimoni de la seva vàlua. En el nostre Museu d'Art Contemporani tenim ja un paisatge retolat *Montanyes d'Astúries*, que és una tela excel·lent.

La sèrie consta de quatre tríptics, enquadrats en motlures i *passee-portouts* daurats, i en els quals hi ha les següents teles:

1. Tres marines (apunts) a l'oli, de les platges d'Astúries i Holanda, que mideixen 0'61 × 0'38, 0'61 × 0'39 i 0'59 × 0'38 metres.

4. Altres quatre apunts, de paisatges d'Espanya i Holanda, que mideixen 0'41 × 0'32, 0'38 × 0'28, 0'41 × 0'32 i 0'41 × 0'32 metres.

El conjunt de cada un dels tríptics Häes, amb el marc comprès, mideix 2'25 × 0'67 metres.

Aquestes són les obres que el *Museo de Arte Moderno*, de Madrid, ha enviat a la Junta de Museus de Barcelona per a exposar en el Museu d'Art Contemporani.

ESTEVE BATLLE

Conservador del Museu d'Art Contemporani

ESGUARD RETROSPECTIU A LES NOSTRES EXPOSICIONS D'ART

L'èxit assolit pels dos salons de pintura i escultura catalanes, suara inaugurats a la nostra ciutat, constitueix una avinentesa que cal aprofitar, per a evocar el record d'exposicions pretèrites, que per llur nombre, modalitats i concatenació cap estimar com a elements integrants d'una tradició vivent de l'art nostre, que té els seus inicis a la segona meitat de la centúria passada.

Molt comptades foren les exposicions de caràcter artístic celebrades a Barcelona, abans de l'Exposició Internacional de 1888, esdeveniment extraordinari que marcà una fita memorable en el desenvolupament de la vida de la nostra urbs.

Són dignes d'especial esment, entre aquestes, la que s'improvisà, així almenys es fa constatar en la portada del seu catàleg, amb motiu de la vinguda d'Isabel II, l'any 1860, i la intitulada Exposició Retrospectiva, molt notable per cert, que organitzà l'Acadèmia Provincial de Belles Arts l'any 1867.

* * *

En deixondar-se la ciutat, com d'un somni meravellós, de la fascinació que sobre ella exercí aquell grandios certamen, del qual cal recordar la Secció Arqueològica, es sentí del tot transformada.

De l'isolament provincià en què havia viscut, es llençà de sobte per la via de les noves valors que, per la rapidesa de llur desfilada, no havia fet més que entreveure.

Així és que, després d'una exposició nacional d'art organitzada pel nostre Ajuntament l'any 1891, celebrà amb succés creixent, sota el mateix patronatge, una sèrie d'exposicions biennals d'art, de caràcter internacional, a comptar de l'any 1892 fins el 1898.

Una particularitat remarcable, comuna a aquestes quatre exposicions amb què es clogué el segle passat, fou el predomini que hi tingueren les arts industrials i decoratives. Sota el seu influx, molts joves artistes que donaren els primers passos en la vida als començos de

l'expandiment prodigiós de la ciutat, convençuts de la impossibilitat de resoldre el problema de l'existència pel sol conreu de l'art pur, s'allistaren en les files del nombrós estol d'artífexs modestos que han ennoblit les nostres vies, embellit els interiors de les nostres llars i, sobretot, desvetllat el sentiment del factor estètic com a inseparable del viure benestant, que caracteritza la civilització moderna.

Durant el període de preparació de l'Exposició d'Art Antic, que es celebrà el 1902, una missió artístic-arqueològica oficial va recórrer tots els indrets de Catalunya i aconseguí reunir un veritable tresor, format principalment per objectes d'art retirats del culte, que en ésser posats en valor, foren lliurats de la rapacitat d'antiquaris i d'agents oficiosos d'altres països de patrimoni artístic més migrat.

El seu catàleg, a tothora sol·licitat pels grans centres d'investigació artística, està actualment esgotat. Una nova edició, amb les esmenes i addicions que aconsellin els avenços fets en els estudis d'art medieval català, es fa indispensable, per tal de divulgar arreu el coneixement d'aquest inventari insubstituïble de les relíquies d'art que es conserven dels millors temps de Catalunya.

A l'exposició de l'any 1907, la més important entre les d'abast internacional celebrades ací, van acudir els grans mestres moderns en escultura, pintura i gravat. Pot dir-se que la seva influència batega encara en l'actual moviment artístic de la nostra terra.

Els noms de Rodin, Edvard Manet, Monet, Renoir, Sisley i Whistler que figuren en el catàleg de la mateixa, entre molts altres de sòlid prestigi, permeten judicar de la transcendència que tingué per a la formació dels nostres artistes. A la secció de gravat, tan nodrida com selecta, estaven representats per aiguaforts i puntes seques Brangwyn, East, Guthrie, Rackam, Solon, Pennell, Bracquemond, Legrand, Legros, Ensor, Marechal i Rassenfosse, de la majoria dels quals, gràcies a les adquisicions fetes per la Junta de Museus, es guarden exemplars escollits a les carpetes del nostre Departament de gravats.

En 1910, es celebrà una notable exposició de retrats i dibuixos, antics i moderns, la qual certament espera encara una rèplica a tot amb els corrents artístics d'avui.

Aquest tipus d'exposició monogràfica, a base de la mútua col·laboració dels museus i els nostres artistes, no solament permet seguir en la seva total evolució una manifestació determinada de l'art, sinó que facilita, d'una banda, que esdevingui més viva i eficient la funció social que als museus pertoca i, d'altra banda, que s'enllaci amb el passat la producció dels artistes vivents.

La pruija internacionalista de les exposicions oficials no minvava. La de l'any 1911, d'aquest caràcter, segueix immediatament en importància a la que es celebrà l'any 1907.

Una altra exposició d'art antic s'inaugurà l'any 1912, la de creus d'argenteria catalanes, reveladora d'una riquesa insospitada. Aquesta exposició fou magistralment estudiada per mossèn Gudiol en una monografia que reedità la Junta de Museus.

En plena guerra europea, l'any 1917, desitjant França testimoniar la seva estima a Barcelona, on tants amics comptava, organitzà l'exposició anomenada d'Art Francès, a la qual concorregueren els artistes més eminents de la nació veïna, i sobretot l'Estat francès amb exemplars escollits de les col·leccions oficials.

Encara per iniciativa de la Junta de Museus, s'inaugurà l'any 1918 una nova exposició, amb la cooperació de les entitats artístiques locals. En ella es pogué constatar que la vitalitat creixent del nostre art no s'avenia ja amb les normes tradicionals de les velles exposicions.

Obeint a aquest criteri, es constituí l'any 1919 una Junta Municipal d'Exposicions d'Art, la qual de primer antuvi aprovà un reglament, on es deixà gairebé íntegrament als artistes la lliure iniciativa en la preparació de les exposicions dites de primavera, que anualment es celebraren, des de l'any 1919 al 1923. Fou evidentment un encert de la susdita Junta la destinació de sales especials als artistes moderns, ja traspassats, de personalitat destacada. L'obra fou curosament examinada en monografies especials que edità la Junta de Museus. Martí Alsina i Vayreda foren estudiats respectivament per Joaquim Folch i Torres i Rafael Benet, i per Feliu Elias, Benet Mercadé i Simó Gómez.

Aquesta puixança de l'art català féu sentir la fretura de donar-lo a conèixer a l'estranger.

D'ací el trametiment col·lectiu de les obres dels nostres artistes, que figuraren a les exposicions de primavera dels anys 1921 i 1922, a Lisboa i Amsterdam respectivament, on s'exposaren.

Seria realment de doldre que aquest esforç d'irradiació de l'art català, millor diríem de coordinació, tan brillantment reeixit en aquests dos assaigs, no fos renovat a hores d'ara, en què en tots els ordres de l'activitat, i en els camps intel·lectual i artístic tant com en qual·sevol altre, impera l'intercanvi constant i es propendeix, de diferents maneres, a la universal convivència humana.

El període infaust que s'obrí per a Catalunya l'any 1923, repercutí en el camp de les nostres exposicions, que des d'aleshores quedaren en suspens.

L'exhibició del nostre art a l'Exposició Internacional de 1929, mancada com estava de l'assistència de l'espiritualitat de la terra, fou el *clair de lune*, com solen dir a la nació germana, de les passades exposicions.

* * *

El nou règim, fent justícia a les aspiracions de Catalunya, creà un ambient propici al resorgiment de les nostres exposicions, vivificades per l'esperit pairal.

Les majors inquietuds dels dies trasbalsats que vivim i l'evolució accelerada de la nostra cultura artística han determinat l'aparició conjunta de les dues exposicions d'art que avui es celebren, on totes les tendències estan representades.

La Junta de Museus ha volgut honrar ambdós salons, cedint-los-hi el sumptuós estatge del Palau Nacional, de Montjuïc, i oferint a l'ensem la cooperació entusiasta de l'entitat i de cada un dels seus components.

Cal consignar, finalment, que totes les exposicions es celebraren al Palau de Belles Arts o en altres edificis municipals i que de totes elles es van publicar catàlegs oficials il·lustrats, el conjunt dels quals permet copsar avui els esforços que han fet els representants del nostre poble, per a fer de Barcelona un veritable fogar d'art.

E. C.

SYRA

GALERIES D'ART

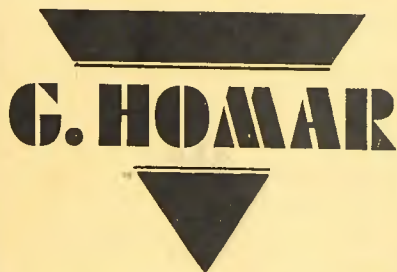
EXPOSICIONS PERMANENTS, ESCULTURES I DIBUIXOS, OBJECTES PER A PROMOCIONS

Carrer Diputació, 111 (entre Passeig de Gràcia i Claris)

Telèfon 18710 BARCELONA

ANTIGUITATS DECORACIÓ

CANUDA,
Telèfon 1534
BARCELONA

La Pinacoteca

MARCS I GRAVATS

Gaspar

Exposició per
millors paisatges

Passeig de Gràcia, 104
BARCELONA

REPRODUCCIONS D'ART ESCULTÒRIC

AMB DIVERSOS
MATERIALS

TOTA MENA
DE PATINES

LENA,

Passeig de Gràcia, 68
BARCELONA

GALERIES VALENCIANO

ANTIGUITATS

Plaça de ~~Reial~~, 10
(Abans Plaça Reial)
BARCELONA

Granell i C.^a

VIDRIERS

VIDRIERES
EMPLOMADES

Enric Granados,
Telèfon núm. 72526
BARCELONA

SALA BARCINO

V. GARCIA SIMON

EXPOSICIÓ
PERMANENT
d'obres d'Art
Modern dels
millors artistes

MARCS - COTLLURES

Rambla de ~~Reial~~ n.º 29
Telèfon 15677

Josep Beltrán

Pintor

Barcelona

Carrer Sarrià, 98
Telèfon n.º 79246

FUSTERIA
EBENISTERIA
MOBLES I
DECORACIÓ

PARCERISAS & Companyia

Enric Gr.
n.º 88, i
Telèfon 72
BARCELONA

Casa Sarret

S - A

BOQUERIA, n.º 2
(cantonada Rambla)
Telèfon 16647

SASTRERIA I CA

Secció especial per a confecció
d'uniformes de tota mena

PERE PASCUAL

PINTURA DECORATIVA

Mallorca,
Telèfon 70

Enric Tarragó Nogué

FUSTER
Especialitzat
en treballs per a
Museus i Exposicions

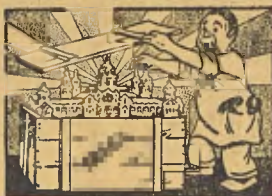
EMBALATGE I TRANSPORT DE TOTA
MENA D'OBJECTES D'ART

Consell de Cent,
Telèfon 14345 : BARCELONA

Filla de R. Virgili

MUNTATGE D'EXPOSICIONS,
TRANSPORT I
SEGUR D'OBRES

EMBALATGE
D'OBJECTES D'ART I
MOBLES DE LUXE

CASA FUNDADA
L'ANY 1880

Tallers, n.º 66 : BARCELONA : Telèfon 15276

Cristalleria Catalana S.A.

VIDRIERES ARTÍSTIQUES
I DE TOTES CLASSES

GRAN PREMI
Exposició Internacional
Barcelona, 1929

CRISTALLS
MIRALLS
GRAVATS
MOTLLURES
MARCS
ETC.

Central: Ronda de Sant Antoni, 56

Telèfon n.º 22035